

Lt. pulk.

JURIJUS IVANOVIČIUS NOSENKO

1927 m. spalio 30 – 2008 m. rugpjūčio 23 d.

2008 m. rugpjūčio 27 diena, „NY times“: VAŠINGTONAS – „Jurijus Nosenko, buvęs tarybinis agentas, kuris buvo pačių svarbiausių šaltojo karo špionažo įvykių centre, mirė šeštadienį gyvendamas svetimu vardu, kažkur pietinėse valstijose – trečiadienį pranešė JAV žvalgybos atstovas. Jurijui Nosovui buvo 81 metai.“

Kaip toliau rašo „NYTimes“, „pranešimas buvo ilgas, bet neinformatyvus, ypač atsižvelgiant į faktą, kad Nosenko savo karjeros pradžioje buvo KGB šnipas, o vėliau slapstėsi JAV. Aukšto rango žvalgybos pareigūnas nesuteikė jokių detalių apie mirties priežastį arba Nosenko šeimai, jei jis ją išvis turėjo. Pats pareigūnas kalbėjo tik su anonimiškumo sąlyga.“

2008 m. rugsėjo 1 d., „LA times“:

„Jurijus Ivanovičius Nosenko gimė 1927 metais, Nikolajevje, Ukrainos miestelyje šalia Juodosios jūros.

Jo tėvas, karinio jūrų laivyno inžinierius, Nikitos Chruščiovo TSRS valdymo laikais tapo laivų statybos ministru. Privatūs mokytojai suteikė Nosenko žinių apie klasikinę Vakarų literatūrą ir vaikas pradėjo simpatizuoti Vakarų kultūrai.“

„1950 metais, baigęs Tarptautinių santykių institutą Maskvoje jis tarnavo karinio jūrų laivyno saugumo tarnyboje. Tuomet jis tapo

KGB Tarybinio vidinio saugumo departamento direktoriui.“

2008 m. rugpjūčio 27 diena, „NY times“: „1962 metais, dalyvaudamas misijoje Ženevoje, Nosenko susitiko su CŽV žvalgybos agentu ir pareiškė, kad jis nori tapti dvigubu agentu. Be to, kad jis deklaravo savo simpatijas Vakarų kultūrai, Nosenko, už informaciją dar paprasčiau 200 dolerių, kuriuos jis buvo skolingas KGB, nes „juos išleido prostitutei ir buteliui degtinės“.

2008 m. rugsėjo 1 d., „LA times“:

Vėliau jis pareiškė, kad „ši istorija buvo išgalvota, kas vėliau sukėlė ir daugiau CŽV abejonių apie tikruosius Nosenko ketinimus.

Ar tikrai jis parduotų savo šalį, kurioje, kaip jis teigė, liko jo žmona ir dvi dukros, už \$200?“

Tačiau jo alkoholinis polinkis nebuvo melas – Nosenko buvo girtas kai jis pirmą kartą sutiko CŽV pareigūnus Ženevoje, kur vykdė diplomatinę misiją. Tuomet jis atskleidė itin svarbią informaciją apie Tarybų šnipus dirbančius Vakarų šalių ambasadoje, taip pat rusų žvalgybos darbo metodus.

Tomas Mangoldas, „Šaltasis karys“, 1991 m.: Pasak Tomo Mangoldo knygos „Šaltasis karys“, Nosenko CŽV tiksliai nurodė 52 JAV ambasadoje Maskvoje esančius mikrofonus bei būdus, kuriais vadovaudamiesi sovietai išvengia šių pasiklausymo aparatų aptikimo.

Nosenko porą metų teikė informaciją už kurią jam kasmet buvo pervedami \$25,000 į Vakarų banke esančią sąskaitą. 1964 metais, per surengtą pasimatymą, jis nelaukta pareiškė, kad jis buvo susektas KGB ir kad jam reikėjo tuojau pat perbėgti į JAV. Nosenko pareiškė, kad Ženevos KGB skyrius gavo telegramą, kurioje jis yra kviečiamas į Maskvą, todėl jis bijo, kad viskas išaiškėjo. JAV Nacionalinė saugumo agentūra, kuri sekavo visą tarp Maksvos ir jos ambasadų vykdomą susirašinėjimą, vėliau nustatė, kad tokia telegrama nebuvo išsiųsta, tačiau to dar nežinodama CŽV sutiko, kad Nosenko perbėgtų į JAV. Nosenko taip ir padarė.

www.spartacus.schoolnet.co.uk (prieiga per internetą: <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/SSnosenko.htm>, rugsėjo 8 d., 2008

m.) teigia, kad perbėgdamas P. Nosenko tvirtino, kad jis turi svarbios informacijos apie JAV prezidento Dž. F. Kenedžio, kuris buvo nušautas tik prieš kelis mėnesius, nužudymą. Jis CŽV aiškino, kad būtent jis buvo tas pareigūnas, kuris asmeniškai dirbo su Lee Harvey Oswald, įtariamo Kenedžio nužudymu, byla. Nosenko dėstė, kad po KGB interviu su Osvaldu buvo nuspręsta, kad pastarasis „nėra pakankamai protingas, kad taptų KGB agentu“. CŽV žvalgybos šefas James Jesus Angletonas netikėjo Nosenkos pasakojimui

Jamesas Jesus Angletonas

Anatolijs Golitsynas

dalimis, nes tuo pačiu metu jis bendradarbiavo su kitu KGB perbėgėliu Anatolijumi Golitsynu. Golitsynas teigė dirbęs kai kuriuose KGB skyriuose, kuriuose dirbo ir Nosenka, tačiau šio niekada nebuvo sutikęs. Savaimė suprantama, Nosenko buvo apklausinėjamas CŽV, ir vienos apklausos metu, jis prisipažino, kad kai kurie jo pasakojimai apie save buvo išgalvoti.

Viską dar labiau apsunkino tai, kad dar

Lee Harvey Oswaldas, 1959 m.

vienas CŽV dirbantis rusų agentas kodiniu vardu Fedora patvirtino Nosenkos pasakojimus. Tai reiškė, kad jei Nosenko buvo specialiai KGB pasiūstas agentas apsimetėlis, Fedora irgi buvo dizinformatorius. Nosenko atliko porą melo detektoriaus testų ir abu testai rodė, kad Nosenko melavo apie Lee Harvey Oswaldą. Pagal vieną iš teorijų, Nosenko buvo specialiai pasiūstas į JAV iš karto po to, kai

Oswaldas nužudė Kenedį, kad pateikdamas klaidingus parodymus, nukreiptų įtarimus nuo Oswaldo ir KGB ryšių. Nosenko neigė bet kokią galimybę, kad Oswaldas buvo apklausinėjamas KGB ar kad jis buvo sekamas savo buvimo Maskvoje ir Minske metu. 1961 m., dirbdamas „Horizont“ televizorių fabrike,

Oswaldas sutiko 19-metę Mariną Prusakovą, su kuria po 6 savaitių susituokė, o dar kitais metais jaunoji šeima išvyko gyventi į JAV, kur dar kitais metais, kaip tikima, nušovė tuometinį JAV prezidentą Kenedį.

2008 m. rugpjūčio 27 diena, „NY times“: CŽV šefas James Jesus Angletonas tikėjo,

Lee Harvey Oswaldas, 1961 m.

M. Prusakova, 1959

kad jei Nosenko bus tinkamai apklaustas, bus atskleista ir Lee Harvey Oswaldo bei Kenedžio nužudymo byla. Be to, tuo pačiu metu buvo atskleisti keli su CŽV bendradarbiaujantys TSRS dirbantys agentai. Mr. Nosenko buvo uždarytas betoninėje celėje be saulės šviesos, šviežio oro ir draugijos 1,277 dienoms, o J. Nosenko buvo duodamos „teisybės piliules“, LSD, buvo atliekami melo testai bei jo smegenų „encefalografijos“.

Kaip bebūtų, Nosenko nepalūžo ir CŽV turėjo pripažinti, kad Nosenko buvo neapsimetantis perbėgėlis. Nosenko buvo išmokėta tam tikra pinigų suma ir jis buvo išsiųstas tęsti savo gyvenimo nežinomoje JAV vietovėje nežinomu vardu su retomis

„Jurijus Nosenko: dvigubas agentas“, 1986 m.

galimybėmis skaityti paskaitas CŽV mokykloje.

1986 metų televizininė drama „Jurijus Nosenko: dvigubas agentas“ (rež. Mickas Jacksonas)

Trumpas siužetas:

Paviešintais Jurijaus Nosenkos apklausų dokumentais pagrįsta dokudrama yra 7-8 dešimtmečiais CŽV purčiusio skandalo rekonstrukcija. Tuometinio kontržvalgybos šefo Jameso Angletono geras bičiulis Kimas Filbis pabėgo į TSRS, todėl šis neuilgstamai ieškojo kitų dvigubų agentų tarp aukščiausių CŽV pareigūnų, kas sužlugdė 40 CŽV darbuotojų karjeras, tačiau leido išlikti nepastebėtiems tikriesiems KGB dirbusiems agentams.

Porą metų anksčiau perbėgęs kitas KGB

Kimas Filbis, 1990

agentas Golitsynas (kurį vėlesni tyrinėtojai laiko tikroju perbėgėliu apsimetėliu) papasakojo visai kitą KGB pasaulinių tikslų istoriją nei tai atliko Nosenko. Jei Golitsynas pabrėžė padėties rimtį ir didelę Tarybinės invazijos grėsmę, tai Nosenko atsakydavo, kad nebuvo jokios rimtesnės grėsmės. Prisimenant tuometinę politinę situaciją ir Karibų raketų krizę, pasirinkimas, kuriuo iš perbėgusių šnipų tikėti, galėjo lemti visiškai priešingas JAV saugumo politikos tendencijas.

Anatolijus Golitsynas, 1964 m.:

Nosenko yra KGB siūstas pabėgėlis-apsimetėlis, apie kurio atvykimą aš jus iškart perspėjau. Jis čia atvyko sužlugdyti mano parodymus, - teigė Golitsynas, tuo metu laikytas pačia didžiausia CŽV žvalgybos kare su KGB sėkme.